

ZEG NIETS TEGEN MAMA

Toni Maguire

ZEG NIETS TEGEN
MAMA

the house of books

Oorspronkelijke titel

Don't Tell Mummy

Uitgave

Harper Element, an Imprint of HarperCollins *Publishers*, Londen

Copyright © 2006 by Toni Maguire

Copyright voor het Nederlandse taalgebied © 2008 by The House of Books,
Vianen/Antwerpen

Vertaling

Parma van Loon

Omslagontwerp

Studio Jan de Boer, BNO, Amsterdam

Omslagfoto

© Thierry Foulon / PhotoAlto

Foto auteur

www.BarbaraLawes.com

Opmaak binnenwerk

ZetSpiegel, Best

All rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 443 2144 9

D/2008/8899/100

NUR 302

Opgedragen aan Caroline

... die de deur voor me opende
en me aanmoedigde erdoorheen te gaan

Dankzegging

Mijn speciale dank aan Alison, Gerry en Gary, die mijn leven zo verrijkt hebben.

Eveneens veel dank ben ik verschuldigd aan mijn literair agent, Barbara Levy, voor haar geduld en het lekkerste Chinese eten.

En ook dank aan jou, Mavis Cheek, voor het schrijven van je grappige en humoristische boeken, die me de nacht doorhielpen toen ik naast mijn moeder zat.

I

Niets aan het huis in de rustige buitenwijk van Belfast was opvallend. Het indrukwekkende bakstenen gebouw lag een eindje van de weg af en was omgeven door fraai aangelegde tuinen. Het zag eruit als elke andere grote gezinswoning. Het nummer op het hek bevestigde dat ik me op het juiste adres bevond nadat ik voor alle zekerheid het vel papier in mijn hand had geraadpleegd.

Ik kon het niet langer uitstellen, pakte mijn koffer op, die de taxichauffeur op het trottoir had gezet, liep het pad af en duwde de deur open.

‘Ik ben Toni Maguire,’ zei ik tegen de nonchalant geklede vrouw achter de receptiebalie. ‘De dochter van Ruth Maguire.’

Ze keek me nieuwsgierig aan.

‘Ja, uw moeder vertelde vanochtend dat u zou komen. We wisten niet dat ze een dochter had.’

Nee, dacht ik, dat geloof ik graag.

‘Kom, dan zal ik u bij haar brengen. Ze wacht op u.’

Kwiek liep ze door de gang naar een aangenaam zaaltje met vier bedden, waar mijn moeder lag. Ik liep vlak achter haar aan, mijn emoties onderdrukkend.

Vier oude dames zaten ontspannen in stoelen voor hun nachtkastjes. Op drie van die kastjes stonden foto’s van geliefde mensen; het vierde, dat van mijn moeder, was leeg. Ik voel-

de een vertrouwde scheut van pijn door me heen gaan. Er stond zelfs niet een van mijn babyfoto's.

Ze zat in haar stoel met een plaid over haar knieën en haar voeten op de omhooggekrikte voetensteun. Dit was niet de sterke vrouw die er ruim een jaar geleden tijdens mijn laatste reis naar Ierland nog tien jaar jonger had uitgezien dan op haar geboortebewijs vermeld stond. Die vrouw was vervangen door deze verschrompelde, frêle oude dame, die een terminale ziekte leek te hebben.

De donkergroene ogen, die zo vaak hadden gefonkeld van woede, waren nat van de tranen toen ze haar armen naar me uitstak. Ik liet koffer en tas op de grond vallen en liep naar haar toe. Voor het eerst sinds vele jaren omhelsden mijn moeder en ik elkaar, en mijn liefde, die ik zo lang onderdrukt had, kwam weer boven.

‘Je bent gekomen, Toni,’ mompelde ze.

‘Ik zou altijd zijn gekomen als je het me gevraagd had,’ antwoordde ik, geschokt door de broodmagere schouders die ik door haar ochtendjas heen voelde.

Een verpleegster kwam haastig binnen en stopte de plaid steviger in rond de benen van mijn moeder. Zich naar mij omdraaiend, informeerde ze beleefd naar mijn reis, omdat ik uit Londen moest komen.

‘Valt erg mee,’ zei ik. ‘Drie uur van deur tot deur.’

Dankbaar nam ik een kop thee van haar aan en staarde aandachtig in het kopje, opdat mijn gezicht niet zou verraden hoe geschrokken ik was van mijn moeders broosheid. Ze was, dat wist ik, al eens eerder in het verpleeghuis opgenomen geweest om de pijn onder controle te houden, maar ik wist ook dat dit de laatste keer zou zijn.

De arts van mijn moeder, die op de hoogte was gesteld van mijn komst, kwam me opzoeken. Hij was een opgewekte, sympathiek uitzijnde jongeman, met een stralende glimlach.

‘Ruth,’ vroeg hij, ‘ben je blij nu je dochter je is komen bezoeken?’

‘Heel blij,’ antwoordde ze op haar gebruikelijke bekakte toontje, zo onverschillig alsof ze commentaar gaf op het weer.

Toen hij zich naar mij omdraaide, was het met dezelfde nieuwsgierige blik als ik in de ogen van de receptioniste had gezien.

‘Mag ik Toni zeggen?’ vroeg hij. ‘Zo noemde je moeder je.’

‘Natuurlijk.’

‘Ik wil je graag even spreken als je je thee op hebt. Kom maar naar mijn kamer, als je wilt. De verpleegster wijst je wel de weg.’

Met een geruststellende glimlach voor mijn moeder ging hij weg.

Ik nam een paar minuten de tijd om uit te stellen wat ik voelde dat een moeilijk gesprek zou worden, en dronk langzaam mijn thee voordat ik naar hem toe ging om te horen wat hij wilde.

Toen ik zijn kamer binnenkwam, zag ik tot mijn verbazing een andere man in vrijetijdskleding naast hem zitten. Alleen zijn boordje verried zijn professe. Ik nam plaats op de enige stoel die beschikbaar was, keek naar de arts met een naar ik hoopte ondoorgroendelijke uitdrukking en wachtte tot hij het gesprek zou beginnen. Toen hij op vriendelijke toon begon de situatie uit te leggen, zonk mijn hart in mijn schoenen. Ik besefte dat er bepaalde antwoorden van me verlangd zouden worden, antwoorden die ik liever niet gaf omdat ze de geheugencel zouden ontsluiten waar de geest van mijn jeugd huisde.

‘We hebben een paar problemen met de behandeling van uw moeder en we hoopten dat u mogelijk enige duidelijkheid zou kunnen verschaffen. De pijnstillende medicatie werkt minder goed dan ze hoort te doen. En, om heel eerlijk te zijn, ze krijgt al de maximale dosering die we kunnen voorschrijven.’

Hij zweeg even om mijn reactie te peilen. Toen die niet kwam, vervolgde hij: ‘Overdag reageert ze goed op het verplegend personeel, laat ze zich door hen naar de cafetaria brengen, is geïnteresseerd in haar uiterlijk en heeft een goede eetlust. De problemen komen ’s nachts.’

Weer zweeg hij, en nog steeds bleef ik hem met een bewust nietszeggend gezicht aankijken, niet bereid om ook maar iets te verraden. Na een paar seconden ging hij verder, met een tikje minder zelfvertrouwen.

‘Je moeder is ’s nachts heel onrustig. Ze wordt volkomen overstuurd wakker, met meer pijn dan ze hoeft te hebben. Het is bijna of ze zich verzet tegen haar medicatie.’

O, ja, de spookuren van de nacht, dacht ik. Ik kende die uren maar al te goed, die uren waarin je de controle over je gedachten verliest en de zwartste herinneringen bovenkomen, die je klaarwakker schudden en je wanhoop, woede, angst of zelfs schuldbesef opdringen. In mijn geval kon ik opstaan, thee zetten, lezen of naar muziek luisteren. Maar wat kon mijn moeder nu doen om die duistere gedachten te verdrijven?

‘Twee keer heeft ze de verpleegster gevraagd om de geestelijke te halen. Maar,’ – hij richtte zich tot de man naast hem – ‘mijn vriend vertelt me dat ze zich, als hij komt, heeft bedacht en ze niet langer de behoefte voelt met hem te praten.’

De geestelijke knikte om het te bevestigen en ik voelde de impact van twee paar ogen die in mijn gezicht naar een antwoord zochten. Deze keer was het de geestelijke die de stilte verbrak, zich over het bedtafeltje boog en de volgende vraag stelde.

‘Toni, is er iets dat je ons kunt vertellen dat ons kan helpen met haar behandeling?’

Ik zag de oprechte bezorgdheid in zijn gezicht en koos mijn woorden zorgvuldig.

‘Ik denk dat ik begrijp waarom de nachtrust van mijn moeder wordt verstoord. Ze gelooft in God. Ze weet dat ze nog

maar heel weinig tijd heeft voor ze Hem zal ontmoeten, en ik denk dat ze bang is voor de dood. Ik wil helpen, maar ik kan niet veel doen. Ik hoop voor haar dat ze de kracht zal vinden met u te praten.'

De dokter keek verbaasd. 'Bedoel je dat je moeder last van haar geweten heeft?'

Ik dacht aan alles in het verleden van mijn moeder waarover ze zich schuldig moest voelen, vroeg me af of haar herinneringen door haar hoofd spookten. Ik deed mijn best mijn gevoelens te verbergen, maar voelde dat een zucht me ontsnapte toen ik antwoord gaf.

'Dat móét ze hebben. Dat hoort ze te hebben. Maar of ze ooit zal toegeven dat ze iets verkeerd heeft gedaan, weet ik niet. Dat heeft ze nog nooit gedaan.'

De dokter keek zorgelijk. 'Het heeft in ieder geval een negatieve invloed op de pijnbeheersing. Als de geest zo rusteloos is als die van je moeder schijnt te zijn, werkt de medicatie niet voor de volle honderd procent.'

'In dat geval zult u meer toezicht moeten houden op de medicatie en op mijn moeder,' zei ik, abrupter dan mijn bedoeling was, omdat een gevoel van hulpeloosheid me overviel. Met die woorden keerde ik terug naar het zaaltje van mijn moeder.

Toen ik binnenkwam, keek ze me strak aan.

'Wat wilde de dokter?' vroeg ze.

In de wetenschap dat ze het wist, keek ik haar recht in de ogen.

'Ze vertelden me dat je de geestelijke twee keer midden in de nacht hebt laten komen en dat je erg overstuur was.' Toen liet mijn moed me in de steek, zoals altijd. 'Maar daar hoeven we ons nu geen zorgen over te maken, toch?'

De gewoonte uit mijn kindertijd om in te spelen op haar wensen bleef onveranderd.

De rest van die eerste ochtend was ze huilerig. Ik wist dat

het gebruikelijk was bij terminale patiënten, maar toch onderging ik het met een bijna ondraaglijke ontroering. Met een teder gebaar veegde ik haar tranen af, herinnerde me de tijd dat zij, toen ik nog klein was, hetzelfde bij mij had gedaan. Ze was aanhankelijker dan ze jarenlang was geweest; ze wilde mijn hand vasthouden, ze wilde praten en herinneringen ophalen aan gelukkiger tijden. Ik keek naar haar zoals ze nu was, een oude vrouw wier dagen geteld waren en wier leven waarschijnlijk niet zo vredig zou eindigen als ik zou willen, en ik besefte hoe hard ze me nodig had.

‘Hoelang blijf je?’ vroeg ze.

‘Zolang als je me nodig hebt,’ antwoordde ik luchtig, in een poging te verheimelijken wat ik werkelijk bedoelde.

Mijn moeder, die me altijd kon doorzien, glimlachte. Met een schok kwam de tijd bij me terug toen ze zoveel jonger was en we zo intiem waren met elkaar. Ik voelde plotseling weer mijn oude liefde voor haar.

‘Ik weet niet hoelang dat zal zijn,’ zei ze met een wrang lachje. ‘Maar ik denk niet dat het erg lang zal duren.’

Ze zweeg even, keek naar me en vroeg toen: ‘Je bent alleen gekomen omdat je weet dat ik gauw doodga, hè?’

Ik pakte haar hand en wreef zachtjes met mijn duim over de rug ervan. ‘Ik ben gekomen omdat je het vroeg. Ik zou altijd zijn gekomen als je het gevraagd had. En ja, ik ben gekomen om je te helpen vredig te sterven, omdat ik geloof dat ik de enige ben die dat kan.’

Ik hoopte dat ze de wilskracht zou hebben om er eerlijk over te praten, en gedurende korte tijd die dag dacht ik dat ze dat zou doen.

Ze trok even aan mijn hand en zei: ‘Weet je, Toni, de tijd toen je nog een kleine baby was, was de gelukkigste van mijn leven. Ik herinner het me als de dag van gisteren. Toen je geboren was, zat ik rechtop in dat ziekenhuisbed en voelde me

enorm trots dat ik op mijn negenentwintigste jou op de wereld had gezet. Je was zo'n perfect klein mensje. Ik hield zo verschrikkelijk veel van je. Ik wilde je in mijn armen houden. Ik wilde voor je zorgen en je beschermen. Ik wilde een goed leven voor je. Ik voelde zoveel tederheid en liefde. Dat was wat ik toen voelde.'

Ik kreeg een brok in mijn keel toen ik dacht aan al die jaren geleden, toen ik omgeven was door haar liefde. Toen was ze een moeder die me knuffelde en met me speelde, me verhalen voorlas en in bed stopte; een moeder van wie ik de geur inademde als ze zich bukte en me een nachtzoen gaf.

Een kinderstem drong door in mijn geheugen, tot de geluiden in mijn oor veranderden in gefluisterde woorden.

'Waar is die liefde gebleven, Toni? Vandaag is je verjaardag. Ze zegt dat ze zich jou herinnert toen je geboren werd. Ze zegt dat ze toen van je hield, maar veertien jaar later probeerde ze je de dood in te sturen. Herinnert ze zich dat niet meer? Denkt ze dat jij dat niet doet? Heeft ze het echt buitengesloten? Heb jij dat?'

Ik hield me doof voor die stem en dwong hem tot zwijgen. Ik wilde mijn herinneringen in de hokjes laten waarin ik ze dertig jaar lang had opgesloten, zonder er ooit naar te kijken of aan te denken, behalve als de spookuren ze lieten ontsnappen en ze een lift gaven naar het eind van een vervagende droom. Hun ijskoude tentakels beroerden mijn onderbewustzijn en lieten duistere beelden achter uit een andere tijd, tot ik wakker werd en ze kon verdrijven.

Later die dag ging ik met haar naar buiten en reed haar rond in de tuin. Ze had er altijd van gehouden om mooie tuinen te creëren; het was alsof ze al haar verzorgende instincten, die ze voor mij al lang geleden was kwijtgeraakt, daarop botvierde.

Ze vroeg me stil te houden bij diverse planten en struiken en vertelde me de namen ervan. Bedroefd mompelde ze, meer tegen

zichzelf dan tegen mij: ‘Ik zal mijn tuin nooit meer terugzien.’

Ik herinnerde me mijn bezoek aan haar toen ze pas ziek was geworden. Ik was naar Noord-Ierland geweest met een vriendin. Profiterend van het feit dat mijn vader die dag was gaan golfen, had ik mijn moeder bezocht. Trots had ze me foto’s getoond van haar tuin zoals die eruitzag voor ze erin aan het werk was gegaan, een verwaarloosd stuk land met plukken grof gras zonder één wilde bloem om er wat kleur aan te geven.

Toen ze me rondleidde, liet ze me iets zien dat me even deed glimlachen. Op moederdag en op haar verjaardag stuurde ik haar altijd een mand met kleine bloemen. Ze liet me zien hoe ze die, gemengd met andere planten die ze gestekt had, opnieuw geplant had in haar eclectische verzameling bloembakken, variërend van schoorstenen en oude gootstenen tot terracotta potten en een drinkbak, waardoor er een explosie van kleur was ontstaan rond de patio die ze had ontworpen.

Ook die middag had ze me de namen van alle struiken verteld.

‘Dit is mijn lievelingsstruik, een *Buddleja*. Maar ik hou meer van de bijnaam, de “vlinderstruik”.’

Als om de populairdere naam waar te maken, fladderde er een zwerm vlinders boven de donkerpaarse struik; hun vleugels glinsterden in de zon. Een ander deel van de tuin verspreidde een bedwelmende geur van rozen, waarvan de bloemblaadjes varieerden van een roomkleurige perfectie tot intens donkerroze. In weer een ander deel bloeiden haar geliefde lilies. En elders vermengden wilde bloemen zich met de gekweekte.

‘Als ze mooi zijn, is het geen onkruid,’ zei ze lachend.

Er waren kiezelpaden, met bogen van ijzerdraad, waarlangs jasmijn en kamperfoelie met tedere zorg tot bloei waren gebracht; de heerlijke geuren stegen op in de lucht. Aan de voet van een van die bogen stond een verzameling kabouters.

‘Mijn kinderlijke hobby,’ noemde zij ze. Ze zag er die dag zo kalm en gelukkig uit, dat het een herinnering werd die ik opborg in mijn mentale fotoalbum. Een die ik naar believen eruit kon halen en waar ik blij mee kon zijn.

De volgende dag reed ik naar een tuincentrum en kocht een klein prieeltje om haar tegen de elementen te beschermen en liet dat bezorgen.

‘Zodat je altijd van je tuin kunt genieten, wat voor weer het ook is,’ zei ik tegen haar, al wist ik dat ze niet meer dan één zomer zou hebben om ervan te profiteren.

Ze had een Engelse tuin geschapen in Noord-Ierland, een land dat ze zich nooit eigen had gemaakt en waar ze zich nooit thuis had gevoeld.

Ik haalde die herinnering tevoorschijn en voelde me zo bedreefd voor haar, mijn eenzame moeder die een leven had gecreëerd in haar fantasie en dat tot realiteit wilde maken.

Deels vond ik het prettig om bij haar te zijn in het verpleeghuis, ook al was ze zo zwak. Eindelijk kon ik wat tijd alleen met haar doorbrengen, tijd waarvan ik wist dat hij minuut na minuut verstreek.

Die avond hielp ik haar naar bed, borstelde haar haar naar achteren en gaf haar een zoen op haar voorhoofd.

‘Ik slaap in de stoel naast je bed,’ vertelde ik haar. ‘Ik blijf dicht bij je.’

Toen de zuster de slaappillen had uitgedeeld, hield ik haar hand vast, die smal en mager was geworden. De huid, bijna transparant en met blauwe aderen, leek bijna doorzichtig. Iemand had haar een manicure gegeven, de nagels ovaal gevijld en gelakt met lichtroze nagellak, zo heel anders dan de nagels die ik me herinnerde van mijn laatste bezoek, nagels die zwart zagen van de aarde.

Toen ze in slaap was gevallen pakte ik een roman van Mavis Cheek en ging naar de lounge. Ik voelde me overmand door

verdriet omdat de moeder van wie ik vroeger zoveel had gehouden stervende was, verdriet omdat ze, ondanks al het kwaad dat ze had gedaan, nooit gelukkig was geweest. Ik treurde om de relatie met haar die ik altijd gewild had, maar die me, afgezien van mijn prilste jeugd, altijd was ontzegd.

Het boek bleef die avond ongelezen, omdat de controle over mijn herinneringen me was ontnomen. Mijn gedachten gingen terug naar die eerste tijd die ik met haar had doorgebracht, een tijd waarin ik me gekoesterd, beschermd en geliefd had gevoeld, een tijd die in mijn herinnering altijd zonnig was – tot alles duister werd.

Antoinette, het kind, kwam naar me toe in die ruimte die door de schemering wordt gecreëerd, als de dromen ons hebben verlaten maar het bewustzijn nog sluimert – gekleed in schakeringen van grijs, haar ivoorwitte gezicht glanzend onder haar pikzwarte pony.

‘Toni,’ fluisterde ze, ‘waarom heb je me nooit toegestaan om op te groeien?’

‘Laat me met rust,’ riep ik zwijgend, al mijn geestelijke energie verzamelend om haar van me af te duwen.

Mijn ogen gingen open, en nu dansten er slechts stofwolkjes in de lucht, maar toen ik mijn handen naar mijn gezicht bracht, werden ze nat van de tranen van een kind op volwassen wangen.

‘Toni,’ fluisterde ze, ‘laat me je het verhaal vertellen van wat er werkelijk gebeurd is. Het is nu tijd.’

Ik wist dat Antoinette ontwaakt was en ik haar niet zou kunnen dwingen de jarenlange sluimering te hervatten waarnaar ik haar eens verbannen had. Ik sloot mijn ogen en stond haar gefluisterde woorden toe in mijn geest door te dringen toen ze ons verhaal begon.

2

Mijn eerste herinneringen aan mijn moeder en mij zijn toen we in een huis met een tuin woonden in Kent, waar mijn oma, die uiterst klein van postuur was, een regelde en welkome bezoeker was. Bij het horen van haar stem als ze riep: ‘Antoinette, waar ben je?’ terwijl ze net deed of ze me zocht, stopte ik waar ik mee bezig was, holde naar haar toe om haar te begroeten en op mijn beurt omhelsd te worden.

Ze had een heel speciaal parfum, een mengeling van gezichtspoeder en lelietjes-van-dalen, een geur die later altijd herinneringen aan haar oproep. Ik voelde een warme liefde tussen ons als ik dat aroma inademde.

Op zonnige dagen stelde ze vaak een wandeling voor naar de hoofdstraat van Tenterdon, waar we een van de tearooms met eikenhouten balken bezochten. De kleren waarin ik gespeeld had waren vervangen door een schone jurk, mijn gezicht en handen waren gewassen en mijn haren geborsteld voor ik presentabel genoeg werd geacht voor dergelijke uitstapjes.

Als ze schoenen met hoge hakken had aangetrokken en een bijpassende tas had gezocht, deed mijn moeder helrode lippenstift op, poederde haar neus en gingen we gedrieën op stap.

Een serveerster in een zwart-witte outfit bracht ons naar

onze tafel, waarop mijn oma de afternoon-tea bestelde. Scones met jam en room, gevolgd door cakejes met roze en geel glazuur, werden weggespoeld met een aangengende vruchtendrank voor mij en thee voor de twee volwassenen.

Mijn moeder, in een jurk met vierkante hals en blootshoofds, babbelde gezellig met mijn oma, die altijd, onafhankelijk van het weer, haar nog roodblonde haar verstopte onder een hoed. Vrouwen van dezelfde leeftijd, in jurken met een motiefje en met strohoeden of kleine ronde hoedjes op het hoofd, begroetten haar glimlachend, merkten op dat ik zo gegroeid was en gaven commentaar op het weer, een onderwerp dat, in mijn kinderlijke oren, volwassenen altijd bijzonder leek te interesseren.

Een ander speciaal uitje was als we bij mevrouw Trivett op bezoek gingen, een oude schoolvriendin van mijn oma, die tot mijn verrukking zelf zoete lekkernijen maakte in haar kleine zwart-met-witte cottage. Haar tuin van postzegelformaat stond vol frambooskleurige hortensia's, met hun grote trossen bloemen over de lage stenen muur hangend, zachtjes wiegend in de bries. Ik was gefascineerd door twee mollige kabouters die onder een van de heesters zaten, met een vishengel in hun hand. Misschien was het mevrouw Trivett die het zaad plantte voor de latere liefde van mijn moeder voor die tuinornamenten.

Mijn oma liet de glimmend gepoetste klopper op de zwarte deur vallen en mevrouw Trivett, in een volumineus schort, deed open en liet de warme geur vrij van het borrelende brouwsel waarvan later mijn geliefde snoepjes gemaakt zouden worden.

Ze nam me mee naar haar keuken en liet zien hoe ze werden gemaakt. Brede repen van het zoete mengsel werden over een haak bij de deur gehangen, daarna uitgeknepen en gerekt tot ze drie keer zo lang waren. Pas als mevrouw Trivett tev-

den was over de lengte ervan haalde zij ze eraf, sneed sommige in kleine vierkantjes en andere in grotere stukken, die vervolgens werden opgerold tot kussentjes.

Gefascineerd keek ik toe, mijn wangen bol van een van haar probeersels, terwijl ik het snoepje dat ik mocht ‘proeven’ door mijn mond liet rollen. Zodra de laatste druppel van de zoete stroop door mijn keel naar binnen was gegleden, speelde ik hetzelfde spelletje dat we altijd speelden.

‘Mevrouw Trivett, waar worden kleine meisjes van gemaakt?’

Ik kreeg nooit genoeg van haar antwoord. ‘Maar Antoinette, hoe vaak moet ik je dat nog vertellen? *Sugar and spice and all things nice*. Van suiker en specerijen en alles wat lekker is.’

Ik giechelde vrolijk en ze beloonde me met nog een snoepje.

Andere dagen leerde mijn moeder me de spelletjes die ze in haar jeugd had gespeeld, de spelletjes die jaar na jaar van generatie op generatie worden doorgegeven. We kleedden poppen aan en maakten zandtaartjes met een klein emmertje en een schepje. Maar het liefst speelde ik met een theeserviesje dat mijn oma me had gegeven en deed net of ik theevisite ontving. Eerst rangschikte ik de kleine kopjes en schoteltjes op een doek, en daarnaast het theepotje en het minimelkkannetje. Dan werden de bijpassende bordjes keurig op een rij gezet. Als de tafel naar mijn zin gedekt was, namen kleine steentjes of bloemetjes de plaats in van sandwiches en cakejes, en werden vervolgens aangeboden aan mijn volwassen speelkameraadjes of mijn verzameling poppen. Denkbeeldige thee werd ingeschonken en rondgedeeld en onzichtbare kruimels werden van poppengezichtjes geveegd.

Niet alleen had mijn moeder onbeperkt de tijd om me de spelletjes uit haar kindertijd te leren, ze trok me ook graag mooie kleren aan, die ze vaak zelf maakte; ze kon uren beste-

den aan het met de hand gestikte smockwerk dat toen in de mode was.

Ze had een beroepsfotograaf een foto van me laten maken toen ik drie was, waarop ik een met wit afgezet jurkje droeg, één mollig beentje over het andere geslagen, vol vertrouwen glimlachend naar de camera. Ik leek het geliefde kind te zijn dat ik was.

Mijn moeder schreef me in voor een ‘Miss Pears’-verkiezing, en tot haar vreugde werd ik tweede. Een klein, ingelijst portretje kreeg een ereplaats op de schoorsteenmantel.

Maar die gelukkige dagen, toen we samen een gezin vormden, waren geteld. Jarenlang droomde ik ervan dat ze zouden terugkomen, maar toen het meer dan tien jaar later eindelijk zover was, brachten ze me geen geluk.

Mijn vader bleef verscheidene jaren na de oorlog in het leger en kwam slechts sporadisch thuis; hij bracht het hele huis in opschudding in de korte tijd dat hij er was. Mij leek hij meer een belangrijke bezoeker dan een vader. Dagen voor zijn komst werd er druk schoongemaakt, kussens werden opgeschud, meubels gewreven en vloeren gedweild. Een warme geur doortrok het huis als zijn lievelingskoekjes en cakes werden gebakken, en dan, op de langverwachte dag, trok mijn moeder me mijn beste kleren aan en hulde zichzelf in haar mooiste jurk. Voortdurend ongeduldig uit het raam kijkend, wachtten we tot het hek open zou gaan en een luide groet weerklonk, waarop mijn moeder naar de deur holde en zich in zijn uitgestrekte armen stortte.

Mijn indruk was die van een grote, knappe man die mijn moeder stralend deed lachen en een roze gloed op haar gezicht bracht. Zijn komst ging altijd gepaard met geschenken, zoals zijden kousen voor haar en chocola voor mij. Mijn moeder pakte die van haar geduldig uit en vouwde zorgvuldig het papier op voor later gebruik, terwijl ik mijn cadeaus openscheur-

de onder het slaken van verrukte kreten. Hij, de vrijgeveige bezoeker, zat in de gemakkelijkste stoel, glimlachend om ons enthousiasme.

Op mijn vierde verjaardag scheurde ik een enorm pak open dat een grote, rode, vilten olifant bevatte. Toen ik die oppakte, vond ik mijn olifant mooier dan al mijn poppen. Ik doopte hem Jumbo en weigerde een paar maanden lang van hem te scheiden. Ik hield Jumbo vast bij zijn slurf en sleepte hem mee door het huis, liet hem bij me in bed slapen en nam hem mee als ik ergens op bezoek ging.

Een paar maanden na die verjaardag kondigde mijn vader aan dat het idee van een leven als burger hem wel aantrok. Hij wilde, zei hij, meer tijd doorbrengen met zijn vrouw en dochter. Toen mijn moeder dat hoorde, begonnen haar ogen te stralen en de volgende paar weken kon ik haar opwinding voelen terwijl ze wachtte op zijn terugkeer, ditmaal voorgoed.

Ik wist door de geuren van het bakken en het fanatieke schoonmaakwerk in huis welke dag hij zou komen, maar het duurde nog drie dagen voor hij eindelijk arriveerde. Deze keer waren er geen cadeaus na de geschreeuwde groet, en na een paar uur was de zorgeloze sfeer in huis definitief veranderd. De toenemende spanning was begonnen.

Toen ik in bed lag, met mijn geliefde olifant in mijn armen geklemd, drong de eerste ruzie die ik ooit tussen mijn ouders gehoord had door in mijn slaap. Ik raakte van streek. Tot op dat moment had ik nooit een woedende, luide stem gehoord. Ik drukte Jumbo wat dichter tegen me aan, hoopte dat ze zouden ophouden en viel ten slotte in een onrustige slaap.

Veel later vertelde mijn moeder me dat de ruzie ging over het drinken en gokken van mijn vader. Ik kende de oorzaken niet, wist alleen dat ik me als gevolg daarvan niet op mijn gemak voelde. Na zijn vertrek uit het leger was hij pas naar huis teruggekeerd toen hij elke cent van zijn ontslagpremie aan een

pokertafel had verloren, en de hoop van mijn moeder om een gezellig huis te kunnen kopen voor ons drieën werd de bodem ingeslagen. Het werd me duidelijk, als ze in een van onze zeldzame intieme momenten met me praatte, dat het slechts de eerste was van de vele teleurstellingen die haar te wachten stonden.

Mijn moeder beseftte dat ze met een opgroeiend kind, zonder spaargeld om op terug te vallen, zou moeten werken, wilde ze ooit haar wens om een eigen huis te bezitten in vervulling zien gaan. Maar dat zou niet gemakkelijk zijn. Niet alleen werden vrouwen in de eerste tien jaar na de oorlog onderbetaald, er was ook heel weinig werk. Militaire overwinnaars die in het leger waren gebleven om te helpen aan de wederopbouw van een verwoest Duitsland, werden na hun terugkeer geconfronteerd met massale werkloosheid, benedenmaatse huisvesting en distributie. Met haar karakteristieke grimmige vastberadenheid weigerde mijn moeder een mislukking te accepteren, en ten slotte werd haar volharding beloond. Ze vond werk als nachtcaissière in een garage een aantal kilometers verderop, waar een kleine, donkere flat, waarvoor ze geen huur hoefde te betalen, een deel van haar salaris vormde.

Ook mijn vader had moeite met het vinden van werk. Hoewel hij opgeleid was tot werktuigkundige, was de enige baan die hij kon krijgen in een fabriek, en ook nog eens in de nachtdienst. Omdat er niets anders werd aangeboden, nam hij de baan aan.

Ons leven kreeg een andere wending; hij kwam elke ochtend mopperend over vermoeidheid thuis en ging meteen naar bed, terwijl mijn moeder, die het huishouden moest doen en voor een klein kind moest zorgen, sliep wanneer ze maar even kon.

Al haalde mijn oma me soms op voor een uitstapje, ze kwam maar zelden bij ons op bezoek, en de dagen dat ik met mijn moeder alleen was waren voorbij. Ik werd wakker in de kleine

flat, klemde Jumbo tegen me aan, en ging haar zoeken. Als de flat leeg was, ging ik in mijn pyjama, nog half slapend, naar beneden naar de garage, op zoek naar haar gezelschap. In die tijd werd ze nooit kwaad op me, tilde ze mijn slaperige lijfje op, nam me mee naar boven en stopte me weer in bed.

Een paar maanden voor mijn vijfde verjaardag verhuisden we weer, deze keer naar een klein rijtjeshuis met een tuin. Mijn vader had zojuist een promotie gekregen die vast werk inhield met een hoger loon en betere werktijden. De nachtdienst was erg vermoeiend voor mijn moeder, en voor het eerst sinds de terugkeer van haar man had ze het gevoel dat ze nu een full-time huisvrouw zou kunnen worden.

De nacht voor mijn verjaardag kon ik niet slapen; ik vroeg me af wat voor cadeau ik zou krijgen. De hele voorafgaande week had ik mijn moeder aan haar hoofd gezeurd om het me te vertellen. Immuun voor mijn smeekbeden, had ze gelachen en gezegd dat ik mijn nieuwsgierigheid moest bedwingen en wachten tot het zover was.

Ik werd vroeg wakker, holde naar beneden, denkend aan de komst van Jumbo een jaar geleden, en keek om me heen in de zitkamer. Ik kon niets ontdekken. Mijn moeder, die mijn teleurgestelde gezicht zag, vertelde me dat we bij iemand op bezoek gingen en dat ik daar mijn cadeau zou krijgen.

Zodra ik opgewonden mijn ontbijt naar binnen had geschrokt, werd ik in mijn jas geholpen en huppelde ik hand in hand met mijn moeder naar de bushalte. Een rode dubbeldekker bracht ons verscheidene kilometers verderop naar het volgende dorp. We stapten uit en liepen een klein eindje naar een huis dat ik nog nooit gezien had. Ik was in de war. Ik had geen idee wat mijn cadeau kon zijn. Ik wist dat cadeaus in winkels werden gekocht.

Toen mijn moeder aanklopte, hoorde ik het schrille geflaf van verschillende honden. Mijn opwindning steeg. Jumbo, al

hield ik nog veel van hem, begon zijn aantrekkingskracht op mij enigszins te verliezen. Wat ik nu meer dan wat ook wilde, was een puppy voor mezelf. Zou dit, vroeg ik me af, de dag zijn waarop mijn wens vervuld werd?

Een kleine, mollige vrouw met grijs haar deed open. Rond haar voeten dartelden een paar zwart-met-lichtbruine ruwharige terriërs, kwispelstaartend en tegen ons opspringend om ons welkom te heten. Terwijl ze probeerde hun luidruchtige begroeting in toom te houden, bracht de vrouw ons snel naar een grote keuken. Mijn opwinding werd nog groter toen ik voor het fornuis een mand zag met een paar slapende puppy's. Net erbuiten strompelde een pluizig klein schepseltje rond met de zwart-en-lichtbruine tekening van de volwassen honden en glinsterende, ondeugende ogen, nog onzeker op de pootjes en in de lucht snuffelend met een zwart neusje.

Voordat mijn moeder de kans kreeg naar de andere puppy's te informeren, was ik naar het avontuurlijke hondje gehold en knielde op de grond. Ik wist meteen dat ze mij als baasje wilde. Ik tilde ze op, snoof de warme puppygeur op en voelde de snelle likjes van haar ruwe roze tong in mijn gezicht terwijl ze kronkelend in mijn armen lag. De band was gesmeed; ze werd de grootste vriendin van mijn kindertijd.

‘Vind je dát hondje het liefste?’ vroeg mijn moeder.

Mijn stralende gezicht was het enige antwoord dat ze nodig had.

‘Dan is ze van jou. Ze is je verjaardagscadeau.’

Ik slaakte een vreugdekreet toen ik besepte dat mijn grootste wens vervuld was. Ik gaf het hondje een zoen op haar pluizige bol, en met dat vertoon van een vijfjarige moederliefde gaf ik haar te kennen dat ze van mij was.

‘Hoe wil je haar noemen?’ vroeg mijn moeder.

De herinnering aan een ander klein, vastberaden figuurtje kwam bij me terug, een wezentje dat ik had gezien toen ik eer-

der dat jaar een magische dag op het strand had doorgebracht. Met een grote ijshoorn in de hand had ik een kring lachende kinderen gezien die gefascineerd keken naar iets dat buiten mijn gezichtsveld viel. Ongeduldig rukkend aan de hand van mijn oma om haar naar voren te trekken en in dezelfde richting kijkend als de andere kinderen, kreeg ik de twee poppen Punch en Judy – Jan Klaassen en Katrijn – in het oog. Mijn vergeten ijsje smolt en droop langs mijn hand terwijl ik als aan de grond genageld bleef staan, verrukt van hun capriolen. Met de andere kinderen jouwde ik toen Punch Judy aanviel en juichte toen Judy terugsliep. Zelfs toen de poppenspeler rondging met zijn collectebus bleef het mysterie van de twee miniatuurfiguurtjes onopgehelderd, en mijn geduldige oma werd onderworpen aan een stroom van vragen over de ruziënde poppen.

‘Ik noem haar Judy,’ antwoordde ik.

Die verjaardag bleef de gelukkigste herinnering van mijn kindertijd.

Mijn moeder had me ingeschreven bij een kleine particuliere school. Elke ochtend bracht ze me erheen en elke middag stond ze met een lieve glimlach bij het hek van de school te wachten. Ik voelde me erg volwassen in mijn uniform en met mijn potloden, vlakgom en eerste leerboeken zorgvuldig opgeborgen in een linnen schoudertas. Hoewel ik die eerste leertijd heel plezierig vond, bracht ik het grootste deel van elke dag in spanning door, denkend aan Judy en verlangend naar de laatste bel. Haastig werkte ik de melk en sandwiches naar binnen die ik thuis voorgezet kreeg zodra ik me verkleed had. Pas als ik allebei op had, mocht ik naar buiten om een uur met Judy en de bal te spelen. Als mijn moeder dacht dat we allebei voldoende energie verbruikt hadden om rustig binnen te blijven, deed ze de keukendeur open en riep ze ons. Een leesboek, waaruit ik elke dag nieuwe woorden leerde, of een rekenboek

waarmee ik op de klok leerde kijken, werden uit mijn schooltas gehaald. Ik zat aan de tafel te werken, terwijl mijn moeder het eten klaarmaakte en Judy uitgeput aan mijn voeten lag.

Voor Kerstmis, toen ze van een puppy was opgegroeid tot een klein hondje, kocht ik van mijn opgespaarde zakgeld een mooie roodleren riem met bijpassende halsband. Ingepakt in mijn warme, marineblauwe winterjas, met een springerige Judy naast me, die immuun was voor de kou in haar natuurlijke bontjas, ging ik er trots mee wandelen, stralend als iemand even bleef staan om het hondje te bewonderen. Mijn geluk was volmaakt toen mijn oma ons weer begon te bezoeken. Er werd nooit een verklaring gegeven waarom ze indertijd gestopt was met ons te bezoeken. Jaren later bekende ze me dat ze het ontstellend vond dat we boven de garage woonden, altijd een afkeer had gehad van mijn vader en hem nooit goed genoeg had gevonden voor mijn moeder. Hoewel ik haar toen ten volle gelijk gaf, was het te laat om er commentaar op te geven.

Net als ik was ze dol op Judy, die haar altijd enthousiast begroette. Mijn oma tilde haar op en kietelde haar buikje, waarop Judy haar beloonde door de geparfumeerde poeder van haar gezicht te likken.

De bezoeken van mijn oma gingen gepaard met cadeaus, voornamelijk boeken, die, als mijn moeder het te druk had, door mijn oma werden voorgelezen.

Toen mijn ouders me in februari vertelden dat we gingen verhuizen naar Noord-Ierland, waar mijn vader vandaan kwam, werd mijn vreugde slechts verstoord door de gedachte dat ik mijn oma niet zo vaak meer zou kunnen zien. Maar haar herhaalde geruststelling dat ze ons heel vaak zou komen bezoeken, verdreef mijn angst.

Maar er zouden zes jaren verstrijken voor ik haar weer terugzag.

We stuurden elkaar regelmatig brieven, die de waarheid van ons gezinsleven verheimelijken.

Ze vergat nooit een verjaardag en Kerstmis, maar de brief waarop ik hoopte en waarin ze haar bezoek aankondigde, kwam nooit. Onbewust toen van de talloze excuses die mijn moeder voor haar verzong, vervaagde geleidelijk het beeld van mijn oma en werd ze iemand die eens van me gehouden had.

3

Op de grond van onze zitkamer stonden drie dunne houten theekisten en één koffer, die de bijeen vergaarde goederen van een huwelijk bevatten. In de daaropvolgende tien jaar zag ik ze heel wat keren in- en uitgepakt worden, tot ze voor mij een symbool werden van een tot mislukken gedoemd optimisme. Maar toen ik vijfenhalf jaar oud was, beschouwde ik ze als het begin van een opwindend avontuur. Mijn moeder had de vorige avond triomfantelijk de derde kist dichtgespijkerd, en zodra de verhuiswagen kwam om ze af te halen, zou onze reis beginnen.

Mijn vader, die al een paar weken in Noord-Ierland was, had ons eindelijk laten komen. De brief waarnaar we halsreikend hadden uitgekeken, was een week geleden gekomen en mijn moeder had me delen eruit voorgelezen. Hij had, vertelde ze enthousiast, een huis voor ons gevonden op het platteland. Maar eerst moesten we zijn familie bezoeken, die verlangend wachtte op onze komst. We zouden twee weken bij hen blijven tot onze kisten en meubels arriveerden, en dan zouden we naar ons nieuwe huis vertrekken.

Mijn moeder vertelde me steeds opnieuw hoeveel ik van Ierland zou houden, dat het een goed leven zou worden en dat ik me erop kon verheugen al mijn nieuwe familieleden te leren

kennen. Ze praatte opgewonden over haar toekomstplannen; we zouden op het platteland gaan wonen, een kippenfarm beginnen en onze eigen groenten verbouwen. Met een visioen van donzige paaskuikens werd ik al even enthousiast als zij. Ik luisterde naar de delen uit de brief van mijn vader die ze me voorlas, over mijn nichtjes en neefjes, over het huis buiten en hoezeer hij ons miste. Haar blijdschap werkte aanstekelijk toen ze een toekomstig idyllisch leven beschreef.

Toen de verhuiswagen was weggereden met onze kisten en meubels, keek ik met gemengde gevoelens naar onze lege kamers: zenuwachtig omdat ik alles wat vertrouwd was moest achterlaten, opgewonden omdat ik naar een nieuw land ging.

Mijn moeder pakte onze koffers op en ik hield Judy's riem stevig vast toen we aan onze vierentwintig uur durende reis begonnen. Wat mij een avontuur leek, moet mijn moeder een beproeving hebben gevonden. Niet alleen moest ze voor onze koffers en mij zorgen, maar ook voor Judy, die inmiddels was opgegroeid tot een kleine, pientere, ondeugende terriër.

Een bus bracht ons naar het spoorwegstation, met zijn bloembakken en vriendelijke kruiers. We namen de trein naar de Midlands en daarna de aansluiting naar Crewe. Ik zat in het compartiment naar de stoom te staren die in rookwolken uit de locomotief opsteeg, en luisterde naar het klikklak van de wielen, dat mij in de oren klonk als 'we gaan naar Ierland, we gaan naar Ierland'.

Ik kon nauwelijks stilzitten, maar de opwindende deed niets af aan mijn eetlust. Met het oog op ons budget had mijn moeder een picknick voor ons ingepakt. Toen ik het bruin getinte vetvrije papier loswikkelde, vond ik sandwiches met corned-beef en een hardgekookt ei dat ik pelde en at terwijl ik uit het raam staarde. Een knapperige appel volgde, terwijl mijn moeder voor zichzelf thee inschonk uit een thermosfles. Voor Judy waren er een apart pakje met restjes, een fles water en een plas-

tic kom. Ze at elke kruimel op, likte dankbaar aan mijn vingers, rolde zich toen op aan mijn voeten en viel in slaap. Toen we uitgegeten waren, haalde mijn moeder een vochtige doek uit een klein tasje, veegde mijn gezicht en handen af, pakte toen een vergulde poederdoos en deed snel wat poeder op haar neus en kin. Toen schminkte ze haar lippen met haar gebruikelijke donkerrode stift.

Het station van Crewe was een grote, lawaaierige, holle ruimte, vuil en slecht verlicht, heel anders dan de aantrekkelijke, fris geschilderde stations van Kent. Mijn moeder kleeedde me warm aan in mijn winterjas, stopte Judy's riem in mijn hand en pakte onze tassen op.

De boottrein van Crewe naar Liverpool was vol vrolijke passagiers in vakantiestemming, plus veel militairen die met verlof naar huis gingen. Er was geen tekort aan helpende handen die onze tassen in het bagagerek boven ons hoofd borgen. Judy kreeg veel vriendelijke klopjes en complimentjes, wat ik prachtig vond. Mijn mooie moeder, met haar schouderlange donkere haar en slanke figuur, moest meer dan één hoopvolle militair uitleggen dat haar man op ons wachtte in Belfast.

Ik zat met mijn kleurboeken en kleurpotloden op schoot, wilde geen moment missen en deed wanhopige pogingen om mijn ogen open te houden, maar zonder succes. Binnen een uur werd ik door slaap overmand.

Toen ik wakker werd, waren we in Liverpool gearriveerd. Door de dwarrelende stoom zag ik voor het eerst de boot, een reusachtige, grijze, grimmige massa, die hoog boven ons uitstak. Hij wierp een schaduw over de talloze mensen die zich met hun bagage naar de rij onder aan de loopplank haastten. Het zwakke gele licht van de straatlantaarns scheen wazig op het met olie bedekte water onder de zacht schommelende boot. Ik had alleen nog maar de kleine vissersvloten in Ramsgate gezien en was diep onder de indruk van het vooruitzicht op

zoiets reusachtigs te varen. Ik hield Judy's riem stevig vast en drukte me ter geruststelling dicht tegen mijn moeder aan toen we naar voren schuifelden om ons aan te sluiten bij de rij.

Helpende handen hielpen ons aan boord, waar een witgejaste steward ons naar onze kleine tweedeklas hut bracht, die ingericht was met een houten stoel, een bed en een kleine wasbak.

‘Wat, moeten we allebei hier slapen?’ riep ik ongelovig uit.

De steward woelde door mijn haar en lachte. ‘Natuurlijk. Zó groot ben je ook weer niet!’

Die nacht kroop ik dicht tegen mijn moeder aan, terwijl de deining van de zee me in slaap wiegde tijdens het grootste deel van de twaalf uur durende overtocht. Ik had geen enkele last van de zeeziekte waaraan, volgens de purser die ons 's morgens thee en toast bracht, veel andere passagiers leden.

We kwamen in Belfast aan nog voordat de zon helemaal op was, en gingen opnieuw in de rij staan om van boord te gaan. Passagiers leunden zwaaiend over de reling, maar omdat ik te klein was, moest ik mijn ongeduld bedwingen. Na een laatste slingering van de boot werd de loopplank neergelaten en kreeg ik mijn eerste indruk van Belfast.

De ochtendschemering verlichtte natte keien, waar kleine pony's tweewielige karretjes heen en weer trokken. Mensen met bevriezende adem verdrongen zich rond de loopplank met een brede lach ter verwelkoming. Mijn oren tuitten van het harde Ierse accent toen familie en vrienden elkaar begroetten.

Alles leek en klonk zo anders terwijl we naar mijn vader zochten. We zagen hem tegelijk, toen hij met een stralende lach naar ons toe kwam. Hij omhelsde mijn moeder en zoende haar, tilde me op, zwaaide me rond in zijn armen en gaf me een luide zoen op elke wang. Judy snuffelde achterdochtig aan zijn voeten, en bij uitzondering kwispelde ze niet met haar staart.

Hij zei dat hij ons zo gemist had, dat hij erg blij was dat we

er waren en dat iedereen zich erop verheugde ons te leren kennen. Hij pakte onze koffers en ging ons voor naar een auto.

Hij had hem geleend, zei hij met een knipoog, voor het laatste traject van onze reis. Mijn moeder straalde, verrukt over zijn opmerking dat hij niet wilde dat ze met de trein naar Coleraine zou gaan en hij de kostbare ogenblikken zou missen die hij met ons kon doorbrengen.

Ik zat warm ingepakt in een geruite plaid achter in de auto toen we op weg gingen. Hij hield haar hand vast en ik hoorde hem zeggen: ‘Alles wordt anders, dat zul je zien. We zullen hier gelukkig zijn. Het zal ook goed zijn voor Antoinette, al die frisse buitenlucht.’ Mijn moeder leunde met haar donkere hoofd op zijn schouder en hij legde even zijn rossige haar ertegen. Die dag was hun geluk bijna tastbaar. Al was ik nog zo jong, ik voelde hun liefde.

Voor het eerst voelde ik me buitengesloten. Mijn vader besteedde al zijn aandacht aan mijn moeder. Ik zag haar glimlachjes, die vandaag niet voor mij bestemd waren, en beseftte dat ze volkomen in elkaar opgingen. Een angstig gevoel, alsof ik gewaarschuwd werd voor komende veranderingen, maakte zich van me meester, terwijl ik naar het voorbijglijdende landschap staarde.

Ik zag de indigoblauwe Ierse bergen, hun toppen nog gehuld in de vroege ochtendnevel. In een ruig landschap werden hectaren groen onderbroken door logge, grijze, rechthoekige huizen, totaal verschillend van de aantrekkelijke cottages in Kent met hun zwart-wit rieten daken. Ik zag kuddes schapen, dicht op elkaar gekropen voor de warmte, in velden die gescheiden waren door lage stenen muren. We passeerden nietige gehuchten waar één klein huis, dat tot buurtwinkel was getransformeerd, de plaatselijke gemeenschap bediende. Magere kippen pikten rond varkens die tevreden snuffelden in de modder van piepkleine akkers. Kinderen zwaaiden naar onze voorbijrij-

dende auto. Ik zwaaide terug en tilde Judy op om haar de kinderen te laten zien.

Ik kwam tot de conclusie dat Ierland me wel beviel en richtte mijn gedachten op mijn Ierse familie. Hoewel ik hield van mijn oma van moeders kant, die we in Engeland hadden achtergelaten, verheugde ik me op de kennismaking met mijn nieuwe familie. Mijn moeder had geprobeerd mijn familie te beschrijven, maar ik kon me geen beeld van hen vormen. Ik wist dat ze me als baby hadden gezien, maar kon me hen niet herinneren.

De velden werden vervangen door brede wegen met grote huizen in een verzorgd landschap, dat toegang gaf tot robuuste, halfvrijstaande huizen met erkerramen en langwerpige tuinen, omheind door keurig gesnoeide heggen. Daarna kwamen er rijen aaneengesloten huizen, waar bloemloze heesters beschermd werden door lage muren.

Mijn vader vertelde me dat we nu dicht bij het huis van zijn moeder waren, waar we zouden lunchen, wat me eraan deed denken dat ik honger had. Het was al uren geleden dat ik had ontbeten met slappe thee en toast.

Een paar minuten later verdween al het groen, de straten werden smaller en de huizen donkerder, tot we in een straat kwamen met kleine bakstenen huizen, waarvan de voordeur zich pal aan het trottoir bevond. Dit was, vertelde mijn vader me, de buurt waar hij was opgegroeid en waar leden van mijn Ierse familie, onder wie mijn grootouders, woonden. Ik rekte mijn hals uit en zag een straat die volkomen anders was dan iets wat ik ooit gekend had.

Vrouwen met hoofddoeken over hun krulspelden leunden over de bovenkant van hun halve deuren en riepen naar hun burens, terwijl ze kleine snotneuzen in de gaten hielden die in de straatgoot speelden. Anderen, met blote benen en op pantoffels, leunden tegen muren en inhaleerden sigarettenrook

tussen bleke lippen. Kinderen in haveloze kleren speelden cricket tegen wickets die op de muur getekend waren. Honden van twijfelachtige afkomst blaften woest en sprongen in de lucht terwijl ze probeerden een bal te vangen. Mannen met bretels over hun boordloze overhemden liepen doelloos rond met hun handen in hun zakken en een pet op het hoofd, terwijl enkelen van hen in een groepje stonden en een schijnbaar ernstig gesprek voerden.

Nog meer honden holden om de auto heen toen we vermoed uitstapten. Niet wetend of ze goede bedoelingen hadden, klemde ik Judy beschermend in mijn armen. Ze beloofde mijn bezorgdheid door met haar staart te zwaaien en zich in bochten te kronkelen om op de grond te komen. We werden begroet door een kleine, mollige, witharige vrouw, die met haar handen op haar heupen en een brede glimlach op ons stond te wachten.

Ze omhelsde mijn vader enthousiast en duwde toen de deur open. We liepen langs de steile, kale trap regelrecht van het trottoir de piepkleine zitkamer van mijn grootouders binnen.

Het was heet in de kamer, waar een kolenvuur lustig brandde en de directe familieleden van mijn vader verzameld waren.

Mijn grootvader leek een kleinere, oudere versie van hem. Hij was een kleine, gezette man, die, net als mijn vader, dik golvend haar had dat uit zijn gezicht gekamd was. Maar terwijl het haar van mijn vader oplichtte met donkerrode tinten, was dat van mijn grootvader verbleekt tot een gelig grijs. Net als mijn vader had hij lichtbruine ogen, maar als hij glimlachte, waren er gele tanden te zien, niet het helderwit glanzende gebit van mijn vader.

Mijn grootmoeder, een energiek rond tonnetje, was helemaal in het zwart gekleed; ze had wit haar dat in een knot was gedraaid en rode appelwangen onder fonkelende blauwe ogen. Ze was vrolijk en druk in de weer en ik vond haar onmiddellijk aardig.

‘Antoinette,’ riep ze uit, ‘ik heb je niet meer gezien sinds je een heel kleine baby was, en kijk nu eens wat een grote meid je bent geworden.’

Ze trok een jonge vrouw naar voren die, zoals ze me vertelde, mijn tante Nellie was. Ze was klein en tener, met donker haar en bruine ogen, en de enige zus van mijn vader.

Twee andere mannen, de jongere broers van mijn vader, mijn ooms Teddy en Sammy, werden daarna aan me voorgesteld. Ze hadden duidelijk ontzag voor hun oudste broer. Teddy, een broodmagere, roodharige tiener met een aanstekelijke grijns, was een jongen aan wie je onmogelijk een hekel kon hebben. De zwartharige Sammy was enkele jaren ouder en had een serieus gezicht. Hoewel hij schijnbaar verheugd was ons te zien, was Sammy terughoudender in zijn begroeting.

Teddy bood aan Judy uit te laten, waar ze hard aan toe was, en ik overhandigde hem dankbaar de riem. Ik voelde me verlegen in mijn nieuwe omgeving en waagde me liever nog niet de straat op.

Mijn grootmoeder en Nellie liepen bedrijvig heen en weer, zetten eten op tafel en schonken kokend water in een aluminium theepot.

‘Ga zitten,’ zei mijn grootmoeder. ‘Je zult vast wel honger hebben.’

Stoelen werden haastig bijgeschoven aan een volle tafel, en de familie keek toe terwijl mijn grootmoeder mijn bord vol scheidte. Er waren diverse sandwiches, sommige met spam, cornedbeef of vispasta, en bruin sodabrood en kleine, dikke Ierse pannenkoekjes, dik besmeerd met boter en aardbeienjam. Tot slot kwam er een vruchtencake op tafel, waaraan de distributiebonnen van de hele familie moesten zijn opgegaan. Ik had geen aanmoediging om te eten nodig en viel enthousiast aan, omringd door het vriendschappelijke geroezemoes van de volwassenen die mijn ouders bestormden met vragen.

Toen ik niets meer naar binnen kon krijgen, begonnen mijn ogen dicht te vallen; de hitte in de kamer, de lange reis en het eten eisten hun tol. Ik hoorde lachende volwassen stemmen uitroepen dat ik in slaap was gevallen, en voelde hoe de sterke armen van mijn vader me optilden en me naar een slaapkamer boven droegen.

Het schemerde toen mijn moeder me om vier uur wakker maakte. Slaperig liet ik me wassen en aankleden voor een volgend bezoek. Het scheen dat de voltallige familie van mijn vader ons wilde zien, en ik, die gewend was aan de kleine familie van mijn moeder, bestaande uit één oma en een paar neven en nichten die ik zelden zag, voelde me duizelig van mijn pogingen om alle namen die ik hoorde te onthouden. Het avondeten zou worden opgediend in het huis van mijn oudoom in dezelfde straat. Oom Eddy en tante Lilly, zoals me gezegd werd dat ik hen moest noemen, en hun twee tienerdochters, Mattie en Jean, hadden een speciale maaltijd voor ons klaargemaakt, een typisch Iers gerecht, zoals ik later hoorde: dikke plakken kip, gekookte ham met een glanzende laag honing en mosterd, hardgekookte eieren, helderrode tomaten en in de schil gekookte aardappelen. Zelfgemaakte trifle en talloze kopjes thee volgden, en opnieuw voelde ik de warmte van de familie van mijn vader.

Ze informeerden naar ons leven in Engeland, vroegen hoe onze reis was verlopen en wat de plannen van mijn ouders waren. Waar gingen we wonen? Waar zou ik naar school gaan? Ik zag hun verbazing toen mijn moeder vertelde dat ze me naar een particuliere school zou sturen omdat ik daaraan gewend was. Toen ik ouder was besefte ik dat alleen de leerlingen die in Park Street woonden – een van de armste buurten in Coleraine – en een studiebeurs hadden naar de school konden die mijn moeder voor me had uitgezocht.

Ze gaven ons nauwelijks de tijd om hun vragen te beant-

woorden voor ze ons op de hoogte brachten van alle familie-roddels. Zelfs toen al kon ik merken dat mijn moeder geen enkele belangstelling had. Ik had haar beleefde glimlach leren herkennen als ze in gezelschap was dat haar verveelde. In contrast daarmee week de opgewekte glimlach zelden van mijn vaders gezicht, en als middelpunt van de aandacht lachte hij om elk nieuw verhaal.

Uitgeput door alle opwindning van die dag en blij dat ik deel uitmaakte van zo'n grote familie, viel ik tevreden in slaap in een logeerbedje aan het voeteneinde van het bed van mijn ouders.

De volgende ochtend werd ik gewekt door het daglicht dat naar binnen drong door de dunne gordijnen voor het kleine raam. Toen ik op zoek ging naar mijn moeder, kreeg ik te horen dat mijn ouders die dag uit waren en ik bij mijn grootmoeder moest blijven.

Mijn moeder had me nog nooit alleen gelaten zonder het me eerst te vertellen en weer ging er een vaag gevoel van angst en verlies door me heen. Maar toen ik naar het vriendelijke gezicht van mijn grootmoeder keek, kon ik mijn twijfels overwinnen.

Terwijl ze een 'Ulster fry up' voor me maakte, zoals ze het noemde, van gebakken pannenkoek, bloedworst en ei, waste ik me aan de gootsteen. Toen ik naar de buiten-wc ging, vond ik tot mijn verbijstering in vierkantjes geknipt krantenpapier in plaats van toilet papier. Toen ik mijn grootmoeder dat vertelde, keek ze verlegen en zei dat ze net het laatste wc-papier gebruikt hadden en ze na het ontbijt nieuw papier zou gaan halen. Pas maanden later realiseerde ik me dat krantenpapier door armoede voor meerdere doeleinden gebruikt werd en dat toilet papier als een onnodige luxe werd beschouwd.

Toen de ontbijtboel was afgewassen, kookte ze nog een paar pannen water en zei dat ik haar kon helpen met de was. We

gingen naar de minuscule achtertuin, waar een grote metalen bak gevuld werd met dampend zeepsop. Ze zette er een geribbeld wasbord in en ging met haar rode, gekloofde handen badhanddoeken en hemden wassen door ze op en neer te wrijven over de ribbels, een groot verschil met de blanke handen van mijn moeder en de zorgvuldig aangebrachte rode nagellak.

Ik hielp haar het natte wasgoed door de mangel te draaien door het ene eind vast te houden, terwijl zij het andere erdoor haalde, wat we diverse malen herhaalden. Toen de laatste druppel water eruit gewrongen was, hingen we het wasgoed met dode vingers van de kou op aan een lijn die gespannen was tussen de achterdeur en de wc. Ten slotte hesen we het zo ver mogelijk omhoog en lieten het boven ons hoofd fladderen in de koude lucht.

Elke avond, behalve op zondag, werd het nog vochtige wasgoed op een droogrek voor de kachel gehangen, vulde de kamer met de geur van dampende kleren en blokkeerde de warmte.

's Middags kwam mijn grootvader thuis, niet van zijn werk, zoals ik dacht, maar van de bookmakers, of, als hij geluk had gehad op de renbaan, uit de pub. Mij werd de taak toebedeeld om de tafel te dekken met schoon krantenpapier voordat de maaltijd van soep en sodabrood werd opgediend.

Dat weekend bracht ik de meeste tijd door bij mijn grootouders, terwijl mijn ouders uitgingen en pas terugkwamen als ik al in bed lag. Zondagochtend zag mijn moeder mijn treurige gezicht toen ik besepte dat zij en mijn vader weer uitgingen en beloofde dat we de volgende dag gezamenlijk zouden doorbrengen.

'Eerst ga ik met je naar je nieuwe school om je in te schrijven,' zei ze. 'Dan, als je lief bent en vandaag thuisblijft om je grootmoeder te helpen, zal ik als een extraatje met je gaan lunchen.'

Gekalmeerd en weer gelukkig keek ik haar stralend aan, en ze omhelsde me snel. De geur van haar parfum bleef na haar vertrek in de lucht hangen.

Die maandag was er een zwak winterzonnetje dat de kille ochtend wel verhelderde maar niet verwarmde. Het vooruitzicht echter van een hele dag met mijn moeder verdreef de kou.

‘Het is maar een halfuurtje lopen,’ stelde ze me gerust.

Na het ontbijt liepen we hand in hand door de smalle straten rond Park Street, over het dorpsplein naar de door bomen omzoomde avenues, waar hoge bakstenen huizen stonden, een eindje van de weg af. Toen we bij een ervan kwamen dat zich onderscheidde van de andere door verschillende grijze prefabgebouwen en omheinde tennisbanen, liepen we de grote hal met houten vloer binnen en stelden we ons voor aan de secretaresse van de school.

Een paar minuten later werden we naar de kamer van de directrice gebracht, een imponerende vrouw met enigszins blauw getint haar. Ze droeg een sober grijs mantelpak, dat bijna schuilging onder een zwarte toga.

‘Hallo, ik ben dr. Johnston,’ zei ze, terwijl ze even mijn schouder aanraakte. ‘En jij moet Antoinette zijn.’

Na een paar minuten met mijn moeder te hebben gesproken, gaf ze me een eenvoudige leestest. Ik las de les achter elkaar op, zonder één keer te haperen, ondanks mijn nervositeit. Toen ik klaar was, keek ze met een vriendelijke glimlach aan.

‘Antoinette, je leest heel goed, al ben je pas een paar maanden op school geweest. Heeft je moeder je onderwezen?’

‘Nee, dat heeft Nanny gedaan,’ antwoordde ik. ‘We lazen samen de *Flook*-strips in de *Daily Mail*.’ Ze lachte en vroeg wat mijn grootmoeder me nog meer geleerd had. Ze keek gemuseerd toen ik haar vertelde dat ik had leren rekenen met kaartspelen.

‘Nou, ze heeft in ieder geval het gewenste niveau,’ verze-

kerde ze mijn moeder. ‘Ik denk dat ze hier goed zal passen.’

Mijn moeder keek verheugd, en daar was ik blij om. Na een paar formaliteiten leidde dr. Johnston ons rond in de school. Ik keek naar de groepjes kinderen in hun groene uniformen, die in de pauze aan het spelen waren, en dacht dat ik me hier gelukkig zou voelen.

Gewapend met lijsten van alles wat we nodig hadden, gingen mijn moeder en ik de stad in. Eerst kochten we mijn uniform, grijze overgooier, drie witte blouses en een zwart-met-groene das. De laatste aankoop was, zoals mijn moeder me vertelde, een geschenk van mijn Engelse oma: een mooie groene blazer met het witte schoolembleem op de borstzak. De volgende stop was een boekwinkel.

Bijna bezwijkend onder het gewicht van alle dozen en tassen gingen we naar de dichtstbijzijnde tearoom voor de beloofde lunch.

‘Ik denk dat je het prettig zult vinden op je nieuwe school,’ zei mijn moeder, zodra de bestelling was gebracht. Met mijn mond vol geroosterde, beboterde crumpet knikte ik enthousiast.

De ochtend waarop ik zou beginnen, sprong ik opgewekt mijn bed uit en holde naar beneden om me te wassen en het ontbijt te nuttigen dat mijn grootmoeder voor me had klaargeemaakt. Mijn vader was vertrokken naar zijn werk en mijn moeder had al mijn nieuwe kleren op het bed gelegd. Ik rook gewoon dat ze nieuw waren. Ik kleepte mezelf aan, van mijn groene schoolonderbroekje tot mijn blouse en overgooier, en vroeg mijn moeder me te helpen met de das. Mijn haar was geborsteld en werd met een haarspeld op zijn plaats gehouden. Ik hing mijn schooltas met al mijn nieuwe boeken over mijn schouder en keek even in de spiegel. Een gelukkig kind met nog een restje babyvet glimlachte vol zelfvertrouwen naar me terug. Trots liep ik de trap af om te worden omhelsd door mijn

grootmoeder voordat mijn moeder en ik de wandeling naar school ondernamen.

Mijn lerares stelde me voor aan mijn klasgenoten en gaf me een plaats naast een vriendelijk blond meisje, dat Jenny heette. De ochtend ging snel voorbij, en ik dankte mijn Engelse oma voor haar extra onderwijs. Het lezen en rekenen ging me gemakkelijk af en ik werd beloond met een glimlach en een paar lovende woorden van mijn lerares.

Toen de bel ging, holde onze klas van het leslokaal naar de speelplaats, waar Jenny me onder haar hoede nam. De kinderen vonden mijn naam moeilijk uit te spreken en noemden me onder veel gelach 'Annie-net'. In de wetenschap dat hun gelach vriendschappelijk bedoeld was, was ik blij dat ik bij dit groepje hoorde en lachte met hen mee. Aan het eind van de dag waren Jenny en ik dikke vriendinnen. Ze scheen het een eer te vinden de zorg op zich te nemen voor een klein meisje met een vreemd accent en stelde me trots voor aan mijn klasgenoten. Me koesterend in haar aandacht, voelde ik de warmte van een plotselinge vriendschap. De behoefte aan een goede vriendin die begint als je baby af bent en aan je kindertijd begint, was vervuld.

We bleven nog twee weken in het huis van mijn grootouders, tot de dag van onze verhuizing aanbrak. Deze keer had ik er gemengde gevoelens over; want ik vond het heerlijk bij zo'n grote familie te horen, vooral omdat ik het jongste lid was en door iedereen werd verwend. Zelfs mijn zwijgzame grootvader babbelde met me, stuurde me naar de kleine buurtwinkel om sigaretten voor hem en snoep voor mijzelf te kopen. Als niemand keek, schonk hij zelfs overdreven aandacht aan Judy. Ik wist dat ik hen zou missen, maar mijn avontuurlijke kant verheugde zich erop om op het platteland te leven en mijn moeder te helpen met haar kippenfarm.

Er was een compromis gesloten om mijn grootouders en mij

tevreden te stellen. In die tijd was het op het platteland gebruikelijk dat de bussen niet meer dan twee keer per dag reden, één keer 's ochtends om de werkende mensen naar de stad te vervoeren en 's avonds om hen weer naar huis te brengen. Afgesproken werd dat ik elke schooldag naar het huis van mijn grootouders zou gaan om thee te drinken, waarna ze me naar de bus zouden brengen en mijn moeder me bij onze halte zou afhalen. Omdat ze wist dat ze me pas na de paasvakantie weer zou zien, maakte mijn grootmoeder een pakket klaar met mijn favoriete Ierse sodabrood en pannenkoekjes, dat we samen met steelpannen, tassen met levensmiddelen en brandstof in de auto zetten.

Onder tranen nam ik afscheid van mijn grootmoeder, en we laadden onze koffers in de auto. Judy en ik zaten klem op de achterbank, en zo begonnen we onze reis naar ons nieuwe huis, gevolgd door een busje met de paar meubels uit Engeland waarvan mijn moeder geen afstand had kunnen doen.

Snelwegen werden landwegen, en toen reden we over een smalle weg, waar de hagen ruiger waren en het asfalt plaatsmaakte voor grind, tot we bij een onverharde weg kwamen die naar een dubbel houten hek voerde.

Mijn vader sprong triomfantelijk uit de auto, gooide met een zwierig gebaar het hek open en we zagen voor het eerst het huis met het rieten dak. Het was niet wat ik verwacht had.

In het verpleeghuis verkilde ik toen de herinneringen door mijn hoofd tolden. Ik was niet in staat me te bewegen. De harde stoel porde me wakker; Antoinette was verdwenen en Toni, mijn volwassen personage, had weer de leiding.

Ik schonk een wodka in uit mijn flacon, stak een sigaret op en leunde met mijn hoofd tegen de rug van de stoel om na te denken over het geluk van die prille jaren. Waarom, vroeg ik me af, voelde ik me overmand door een gewaarwording van

naderend onheil? Er was niets in dit huis dat me angst aan kon jagen.

‘Dat is er wél, Toni,’ klonk het gefluister. ‘Je bent bang voor mij.’

‘Dat ben ik niet,’ antwoordde ik. ‘Jij bent mijn verleden, en het verleden is afgesloten.’

Maar het was een holle ontkenning. Toen ik door de rook van mijn sigaret naar de hoeken van de lege kamer tuurde, voelde ik hoe de macht van Antoinette me door het hek terugtrok naar het huis met het rieten dak.